

ENTREPRENÖRSKAPSFORUM
KRÖNIKA

ENTREPRENÖRSKAPS
FORUM

Pontus Braunerhjelm

Plattformsföretagen: Hot mot innovation och konkurrens?

Innovationer och konkurrens är två hörnpelare i det senaste dryga seklets globala välbästande. Från allt fler håll hävdas att den utvecklingen hotas av de stora digitaliserade teknik- och plattformsföretagen, till exempel Amazon, Google och Facebook, som vuxit sig allt starkare sedan 1990-talet. Den unika kombinationen av betydande stordriftsfördelar, starkt positiva nätverkseffekter och exklusiv tillgång till stora datamängder har lett till marknadsandelar mellan 70 och 90 procent.

Koncentrationen är särskilt påtaglig i USA och sammanfaller med ett minskande entreprenörskap. Utvecklingen i Europa skiljer sig från den amerikanska men farhågorna ökar i takt med att till exempel Amazon gör sitt inträde, nu senast i Sverige.

Plattformsföretagen har otvetydigt skapat kortsiktiga positiva värden för såväl konsumenter som företagare. Mer bekymmersam är osäkerheten kring långsiktiga effekter på konkurrens, innovationstryck och integritet. Nyetableringar kan försvåras, förvärv genomföras som begränsar konkurrensen samtidigt som integritetsfrågor blivit uppenbara när plattformsägare säljer användardata eller använder dessa på sätt som anses oetiska.

EU har sedan länge intagit en hårdare attityd gentemot plattformsföretagen för att - med varierande framgång - försöka begränsa strategier som bedömts skada konkur-

rensen. I den nyligen lanserade Digital Act föreslås nya åtgärder – främst högre bötesbelopp, tydligare integritetsskydd och utökade krav på större plattformsföretag – för att försäkra sig om en fungerande konkurrens. Även USAs konkurrensvårdande myndigheter har blivit betydligt mer aktiva och har under hösten 2020 inlett juridiska processer mot Google och Facebook.

USA har sedan Sherman Act 1890 (som gjorde att dominerande företag kunde brytas upp) och Clayton Act 1914 (där konkurrensbegränsade uppköp av företag kunde stoppas) lett utvecklingen och tillämpningen av de regelverk som omgärdar konkurrens. Det tog cirka 100 år innan andra länder följde efter men under de senaste decennierna har USA intagit en mer passiv position.

Konkurrensfrågor när det gäller plattformsföretag handlar om framför allt två aspekter: dels konkurrens om marknader mellan olika plattformar, dels om konkurrens på plattformarna. Det kan vara näst intill omöjligt att etablera nya plattformar eftersom det förutsätter att användare ska migrera från redan existerande. Inträdeshindren förstärks om det är olika teknisk standard eller inlåsningsmekanismer som gör att tjänster kopplas till varandra på existerande plattformar. När det gäller konkurrens på plattformarna har ägaren en grindvaktarfunktion och bestämmer vem som kan vara med, vilka regler som gäller, avgifter, ranking som gynnar vissa tjänster och annat som styr konkurrensen på plattformen. I båda dessa fall finns en uppenbar risk för att plattformarnas dominerande ställning används för att motverka konkurrens och på sikt innovation.

I den nyligt lanserade [Swedish Economic Forum-rapporten](#) från Entreprenörskapsforum diskuterar jag de ekonomisk-politiska slutsatserna av digitaliseringens effekter på konkurrens och innovation. Politiken står inför betydande utmaningar när det gäller att utforma en ny och väl avvägd konkurrensrätt. Tre punkter är särskilt angelägna:

1. *Kompetensförsörjningen* hos de konkurrensvårdande instanserna för att analysera och tolka effekterna av digitaliseringen måste anpassas och stärkas. Det innebär att kunskaper rörande algoritmer, maskininlärning och AI blir centralt viktiga för att förstå förutsättningarna för konkurrens. Till detta kommer analyskapacitet för att studera vad tidigare åtgärder (eller icke-agerande) inneburit för konkurrens och som kan användas vid framtida överväganden. Tidigare internationella utredningar, liksom jag, har dessutom förslagit att en uppförandekod (Code of Conduct) bör upprättas av konkurrensmyndigheten för att vägleda företag på digitaliserade marknader.

2. *Bedömningsgrunder* vad gäller marknadsdefinitioner bör revideras. De kan inte baseras på enbart ekonomiska kriterier som priser och omsättning eftersom många tjänster tillhandahålls gratis. Likaså bör de totala effekterna av ett strategisk agerande vägas in, det vill säga hur tjänster är sammankopplade, inlåsnings effekter, bedömningsgrunder för ranking, marknadsposition på närbeliggande marknader etcetera.

De långsiktiga effekterna på konkurrens och innovation är viktigare än kortsiktiga pris-effekter. Det gäller både inträde av nya plattformsföretag liksom konkurrens på plattformar. Sannolikhet ska vara ett tillräckligt kriterium för att Konkurrensverket ska kunna vidta åtgärder för att begränsa skadliga effekter. Omvänd bevisbörda bör tillämpas i vissa fall där de dominerande plattformsföretagen själva får visa hur deras agerande verkligen leder till positiva effekter.

3. *Sanktionsmöjligheterna* har tidigare främst inriktats mot böter, ett förhållandevis trubbigt men användbart instrument. Övergripande bör användares rätt att flytta sina data mellan plattformar, så kallad dataportabilitet, öka. En sådan förfoganderätt utgör den yttersta sanktionen för missnöjda användare. Likaså bör konkurrensmyndigheter i vissa fall kunna beordra att tekniska lösningar införs som möjliggör att flera plattformar samtidigt kan ha tillgång till användarnas data. På förvärvssidan bör möjligheterna att bryta ut delar av existerande företag användas i högre utsträckning. Det kan motverka förvärvsfrenesen hos de stora plattformsföretagen. De bör även förpliktigas att anmäla företagsförvärv hos konkurrensmyndigheten oavsett storlek på förvärvet.

För Sveriges konkurrenskraft är det viktigt att såväl existerande som framtida svenska företag kan konkurrera om marknader för plattformar men också på de marknader som plattformarna erbjuder. Digitaliseringen innebär nya konkurrensförutsättningar. De nuvarande reglerna måste anpassas till en förändrad verklighet för fortsatt hög användarnytta, innovationstakt och marknadsdynamik.

En kortversion av artikeln är publicerad i Altinget

<https://www.altinget.se/artikel/debatt-de-dominerande-natplattformarna-behover-begransas>

Pontus Braunerhjelm

Forskningsledare Entreprenörskapsforum samt professor KTH och BTH

pontus.braunerhjelm@entreprenorskapsforum.se

Tel 072-965 55 69

WWW.ENTREPRENORSKAPSFORUM.SE